

Monika MUSIAŁ-MALAGO'

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie, Polska

ANALIZA BUDŻETU OBYWATELSKIEGO W POLSKICH MIASTACH – STUDIUM PRZYPADKU NOWEGO SĄCZA

Streszczenie

Budżet partycypacyjny – określany w Polsce obywatelskim – jest jednym z narzędzi wspierających proces angażowania mieszkańców w sprawy samorządowe. Pojęcie „partycypacja” można zdefiniować jako mniej lub bardziej bezpośrednie uczestnictwo obywateli w życiu społecznym, publicznym oraz politycznym. Budżet obywatelski jest więc narzędziem współrządzenia i próbą włączenia mieszkańców w rozwój lokalny.

Celem artykułu jest analiza i ocena wykorzystania budżetu obywatelskiego jako narzędzia polityki rozwoju miasta i aktywizacji lokalnej społeczności wokół kluczowych dla niej kwestii. Analiza dotyczy budżetu obywatelskiego miasta Nowy Sącz w województwie małopolskim. Metodą badawczą jest metoda desk research na podstawie danych publicznych. Pozwoliła ona na diagnozę stanu rozwoju budżetów obywatelskich w mieście Nowy Sącz. Na potrzeby niniejszego opracowania analizie poddano projekty zatwierdzone do realizacji, a z analiz zostały wyłączone projekty zgłoszone do budżetu obywatelskiego, lecz z różnych względów nie dopuszczone do głosowania.

Słowa kluczowe: budżet partycypacyjny, partycypacja społeczna, Nowy Sącz.

CIVIL BUDGET IN POLISH CITIES – CASE STUDY OF THE NEW SĄCZ

Summary

A participatory budget defined in civic Poland is one of the tools supporting the process of involving residents in local government matters. The concept of participation can be defined as more or less direct participation of citizens in social, public and political life. Therefore, the civic budget is a tool of co-governance and an attempt to involve residents in local development.

The aim of the article is to analyze and evaluate the use of the civic budget as a tool of city development policy and activation of the local community around its key issues. The analysis concerns the civic budget of the city of Nowy Sącz in the Małopolskie Voivodeship. The research method is the desk research method based on public data. It allowed for the diagnosis of the state of development of civic budgets in the city of Nowy Sącz. For the purposes of this study, the projects approved for implementation were analyzed, and projects submitted to the civic budget, but not allowed to vote for various reasons, were excluded from the analysis.

Key words: participatory budget, social participation, Nowy Sącz.

Istota budżetu obywatelskiego

Budżet obywatelski, inaczej określany mianem partycypacyjnego, stwarza mieszkańcom możliwość publicznej dyskusji nad kierunkami przeznaczenia części środków wyodrębnionych z budżetu gminy na inicjatywy, projekty zgłoszone przez społeczność lokalną.

Początki budżetu partycypacyjnego sięgają już końca lat 80. XX wieku. Forma współdecydowania o rozdzielaniu środków publicznych zastosowana została po raz pierwszy w Brazylii, w mieście Porto Alegre (Poniatowicz, 2014). Idea budżetu partycypacyjnego miała tam przyczynić się m.in. do poprawy działania struktur samorządowych i polepszenia warunków życia najuboższych mieszkańców miasta (Dworakowska, 2014; Piotrowski, Dzieżyc,

Adamczyk-Mucha, Walter, Ziemiańska, 2014; Kamrowska-Zaluska, 2016; Sułkowski, 2016). W kolejnych latach budżet obywatelski rozprzestrzenił się na inne miasta w Brazylii, a następnie objął zasięgiem kraje Ameryki Łacińskiej, Ameryki Północnej i Azji. W Europie widoczne są próby jego wprowadzenia od 2000 roku m.in. w takich krajach, jak Francja, Niemcy, Włochy czy też Wielka Brytania (Czarnecki, 2014). Należy jednak zaznaczyć, że procedura tworzenia budżetu obywatelskiego w poszczególnych krajach europejskich posiada niejednolity charakter i uzależniona jest m.in. od czynników ekonomicznych. W Polsce pierwszym miastem, w którym wprowadzono budżet partycypacyjny, był Sopot (w 2011 roku) (Dworakowska, 2014; Kocot, 2014; Leśniewska-Napierała, 2017; Łukomska-Szarek, 2014).

W polskim systemie prawnym nie istnieją przepisy precyzyjnie określające prawne podstawy wdrażania oraz funkcjonowania budżetów partycypacyjnych. Podstawą prawną, stanowiącą punkt wyjścia dla samorządów wprowadzających budżet partycypacyjny, jest art. 5 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. W 2018 roku nowelizacja tej ustawy umocowała budżet obywatelski w przepisach prawnych. Odtąd w miastach na prawach powiatu utworzenie budżetu obywatelskiego jest obowiązkowe (Dz.U. z 2022 r., poz. 559).

Zgodnie z definicją Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji Rzeczypospolitej Polskiej, budżet partycypacyjny jest współuczestnictwem mieszkańców gminy, dzielnicy, wsi czy osiedla w projektowaniu lokalnych wydatków. Zapewnia on wszystkim mieszkańcom prawo do podejmowania wiążących decyzji dotyczących wydatkowania określonej części środków budżetowych (www.mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny-1/, dostęp: 30.04.2022).

Inna definicja określa budżet partycypacyjny jako proces decyzyjny, który w wyniku otwarcia aparatu państwowego daje mieszkańcom możliwość bezpośredniego udziału w podejmowaniu decyzji w zakresie zarządzania środkami publicznymi budżetu danej jednostki administracyjnej. Społeczności lokalne mają też prawo do dyskusji nad propozycjami budżetu oraz uczestnictwa we wszystkich etapach procedury budżetowej (Allegretti, <https://partycypacja.obywatelska.pl/wp-content/uploads/2013/08/Najcz%C4%99%C5%9Bciej-zadawane-ptania-dotycz%C4%85ce-Bud%C5%BCetu-Partycypacyjnego.pdf>, dostęp: 02.05.2022). Budżet obywatelski jest elementem budowania demokracji lokalnej wspólnie z mieszkańcami. Jest więc ważnym narzędziem w zakresie kształtowania samorządu jako dobra całej wspólnoty (Sobol, 2017). To dialog pomiędzy mieszkańcami, którzy tworzą podstawę do współpracy między nimi a urzędnikami, ruchami miejskimi i specjalistami, tj. inżynierami, urbanistami czy też architektami.

Kształt partycypacji danej społeczności zależy od jej aktualnej sytuacji społecznej, politycznej czy ekonomicznej. Różne są też jej funkcje.

W budżecie partycypacyjnym wyróżnia się kilka powiązanych ze sobą kryteriów, odróżniających go od innych działań, które też angażują mieszkańców¹. Są to (Serzysko, 2014):

- publiczna dyskusja pomiędzy mieszkańcami, którzy na jednym z etapów spotykają się i wspólnie rozważają cele projektów oraz aktywność mieszkańców;
- otwartość procesu i procedur;
- jasno ustalony i ograniczony budżet;
- wyniki głosowania nad budżetem obywatelskim są wiążące (wiązący charakter to cecha, która odróżnia budżet partycypacyjny od innych partycypacyjnych narzędzi, tj. konsultacje społeczne, zapewnia on realizację wybranych propozycji inwestycyjnych).

¹ Do podstawowych narzędzi partycypacyjnych należą wybory, referenda i konsultacje społeczne.

Mieszkańcy otrzymują informację zwrotną w przypadku przyjęcia i odrzucenia ich propozycji. Gwarancja udziału na każdym etapie procedury pociąga za sobą możliwość monitorowania i rozliczania wybranych do realizacji projektów);

- budżet jest procesem długofalowym, a nie jednorazowym – proces musi mieć charakter powtarzalny i cykliczny. Jednorazowe konsultacje czy ograniczenie do głosowania w przedmiocie wykorzystania środków publicznych nie jest wystarczające.

Każda gmina może mieć własne zasady zgłaszania projektów do budżetu oraz metody ich konsultowania i wyboru. W całej procedurze można jednak wyodrębnić następujące etapy:

- zgłaszanie projektów przez mieszkańców;
- weryfikacja projektów – zgłoszone projekty poddawane są weryfikacji formalnej i merytorycznej (tj. prawidłowość wypełnionych formularzy, szacunek kosztów oraz zgodność z planami miejscowymi). Spośród propozycji, które pomyślnie przeszły proces weryfikacji, zespół opiniujący publikuje wyniki weryfikacji projektów;
- konsultacje społeczne – w ramach konsultacji mieszkańcy miasta mają prawo oddać głosy na wybrane przez siebie projekty.

Budżety partycypacyjne w Polsce finansowane są z budżetu gminy, która realizuje to przedsięwzięcie. Prawo polskie nie przewiduje maksymalnej kwoty przeznaczanej na tę inicjatywę, ale określa minimalną kwotę tego budżetu na poziomie co najmniej 0,5% wydatków gminy, przedłożonych w ostatnim sprawozdaniu finansowym z wykonania budżetu (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, art. 5). W ramach budżetu obywatelskiego mieszkańcy w bezpośrednim głosowaniu decydują corocznie o części wydatków budżetu gminy. Następnie zadania wybrane w ramach budżetu obywatelskiego zostają uwzględnione w uchwale budżetowej gminy. W toku prac nad projektem uchwały budżetowej rada gminy nie może usuwać lub zmieniać w stopniu istotnym zadań wybranych w ramach budżetu obywatelskiego (Ibidem). Dzięki budżetowi obywatelskiemu powierza się mieszkańcom miasta prawo decydowania o sposobie rozdysponowania części środków z budżetu miejskiego na cele, które oni sami uznają za najważniejsze. Samorządy otrzymują pewną dowolność w przekazaniu środków na budżet obywatelski, jednak jak już wspomniano, zazwyczaj – ze względu na duże zapotrzebowanie środków na inne projekty – na tę formę aktywizacji obywateli przekazywane jest 0,5% wydatków miasta.

Analiza struktury oraz formy budżetów partycypacyjnych wskazuje na wiele zalet, wynikających z przeprowadzania tych procedur. Jak każde jednak zjawisko, wynikają z niego również pewnego rodzaju wyzwania, które należy spełnić, żeby jego efekt pokrywał się z założeniem, m.in. (Serzysko, 2014):

- jest to proces wymagający zaangażowania i czasu, zwłaszcza na początku jego wdrażania do gminy;
- odpowiedzialne podejście do procedury tak władz miasta, jak i mieszkańców;
- przyjęcie jasnych kryteriów ze strony władz miasta, pozwalających mieszkańcom dokonać w obiektywny sposób wyboru zgłoszonych do realizacji projektów (należy przyjąć rozwiązania, które spowodują realizację projektów uznanych zbiorowo za społecznie użyteczne);
- jasne przedstawienie przez władze miasta uwarunkowań finansowych, co pozwoli na zaproponowanie realnych i efektywnych projektów;
- wymagane nawiązanie dialogu i wzajemne zaufanie pomiędzy mieszkańcami a przedstawicielami organów władzy;
- gotowość na dyskusje i chęć osiągnięcia porozumienia w sytuacji odmiennych zdań;

- budowanie i umacnianie więzi między mieszkańcami wokół wspólnych inicjatyw;
- budowanie społeczeństwa obywatelskiego i możliwość włączenia się mieszkańców do współdecydowania o przyszłości gminy i kierunkach jej rozwoju;
- organy władzy mają możliwość wykorzystania wiedzy o potrzebach obywateli, zdobytej podczas procedury budżetu obywatelskiego do przeprowadzania innych inwestycji w mieście.

Budżet obywatelski Nowego Sącza

Realizacja budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu stanowi ważny element procesu konsultacji społecznych przez zwiększenie partycypacji obywatelskiej w zakresie planowania budżetowego. Budżet obywatelski pojawił się w Nowym Sączu w 2016 roku. W ramach trzeciej jego edycji, w 2018 roku, zostało zgłoszonych 31 projektów. Z wszystkich projektów, które spełniły wymagania formalne i zostały zaopiniowane pozytywnie przez zespół weryfikujący, pod głosowanie poddanych zostało 22 (tabela 1). Do udziału w budżecie partycypacyjnym zgłaszano projekty w dwóch kategoriach, tzw. ogólnomiejskie, obejmujące całe miasto oraz zadania służące mieszkańcom dzielnicy, tj. jednego bądź więcej osiedli wchodzących w skład dzielnicy. W 2018 roku wśród złożonych wniosków 4 miały charakter ogólnomiejskie, a 18 dzielnicowy. Liczba osób biorących udział w głosowaniu wyniosła 5 558 (tj. 6,6% ogółu mieszkańców miasta), a ważnych głosów oddano 8 060 (tabela 3). Projekty zgłaszane do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego były dość różnorodne. Wśród zgłaszanych zadań publicznych realizowanych w ramach budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu znalazły się projekty twarde, dotyczące budowy, rozbudowy lub modernizacji infrastruktury i jej elementów, jak również projekty miękkie, tj. wydarzenia o charakterze innym niż inwestycyjne, np. prospołeczny, kulturalny, oświatowy czy sportowy (np. integracja mieszkańców przez edukację, kulturę, sport, aktywizacja grup narażonych na wykluczenie społeczne). Kategorią dominującą wśród zgłoszonych i wybranych projektów były te odnoszące się do rekreacji i sportu, w tym ogrody miejskie, modernizacja parków miejskich, aranżacje terenów rekreacyjnych wzbogacanych zielenią, siłownie pod chmurką itp. Projekty zgłaszane do budżetu obywatelskiego miasta Nowy Sącz w dużym stopniu dotyczyły również inwestycji i działań odnoszących się do modernizacji lub budowy dróg, chodników, parkingów, ścieżek rowerowych. Spośród poddanych pod głosowanie propozycji wybrano 8 najpopularniejszych do realizacji, a w tym 3 ogólnomiejskie oraz 5 dzielnicowych. Przyjęte do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego projekty dotyczyły infrastruktury zarówno twardej, jak również miękkiej (po 4 projekty) (tabela 2).

W 2019 roku do budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu zostało zgłoszonych o 12 projektów więcej w porównaniu do 2018 roku (43 projekty). Zgodnie z Uchwałą nr XIII/133/2019 rok Rady Miasta Nowego Sącza z dnia 21 maja 2019 r., do udziału w budżecie przystępowały poszczególne dzielnice miasta. Liczba osiedli, na które podzielono obszar miasta, to 25 (https://www.nowysacz.pl/content/resources/urząd/rada_miasta/uchwały/08/2019_rok/XIII%20SRMNS/u_xiii_133_19_viii.pdf, dostęp: 04.05.2022). Spośród zgłoszonych projektów do głosowania wybrano 39, z czego do realizacji zakwalifikowano 9 (tabela 1). W głosowaniu wzięło udział 7 903 osób, tj. 9,4 % mieszkańców Nowego Sącza (tabela 3).

Tabela 1

Projekty zgłoszone w ramach budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu w latach 2018-2022

	Liczba zgłoszonych projektów w ramach budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu														
	2018			2019			2020			2021			2022		
	złożone	wybrane do głosowania	wybrane do realizacji	złożone	wybrane do głosowania	wybrane do realizacji	złożone	wybrane do głosowania	wybrane do realizacji	zgłoszone	wybrane do głosowania	wybrane do realizacji	zgłoszone	wybrane do głosowania	wybrane do realizacji
Ogółem	31	14	8	43	39	9	71	36	31	137	73	29	213	109	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bo.nowysacz.pl/aktualnosc/>; Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2018 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2019, <https://bip.malopolska.pl/nowsacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>; Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2019 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2020, <https://bip.malopolska.pl/nowsacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>; Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2020 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2021, <https://bip.malopolska.pl/nowsacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html> (dostęp: 04.05.2022).

Tabela 2

Projekty wybrane do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu w latach 2018-2022

Wyszczególnienie			Liczba wybranych do realizacji projektów w ramach budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu				
			2018	2019	2020	2021	2022
Projekty twarde	Ogółem		4	8	27	24	24
	w tym	z zakresu infrastruktury technicznej	2	4	17	12	8
		z zakresu infrastruktury społecznej	2	4	10	12	16
Projekty miękkie			4	1	4	5	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bo.nowysacz.pl/aktualnosc/>; Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2018 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2019, <https://bip.malopolska.pl/nowsacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>; Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2019 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2020, <https://bip.malopolska.pl/nowsacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>; Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2020 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2021, <https://bip.malopolska.pl/nowsacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html> (dostęp: 04.05.2022).

Tabela 3

Liczba głosujących na projekty w ramach budżetu obywatelskiego w Nowym Sączu w latach 2018-2022

Wyszczególnienie	Liczba głosujących w ramach budżetu obywatelskiego				
	2018	2019	2020	2021	2022
Liczba osób biorących udział w głosowaniu	5 558	7 903	3 506	7 888	11 066
Liczba oddanych głosów ważnych	8 060	7 291	3 151	7 382	10 256

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bo.nowysacz.pl/aktualnosc/> (dostęp: 04.05.2022).

W 2019 roku władze miasta na realizację projektów przeznaczyły 2 mln zł, w tym 400 tys. zł dla zadań ogólnomiejskich i po 400 tys. zł dla każdej z czterech dzielnic miasta. Spośród projektów dopuszczonych do realizacji tylko 1 dotyczył infrastruktury miękkiej. Podobnie jak w budżecie partycypacyjnym na rok 2018, tak i w 2019 wszystkie pomysły zgłoszone przez wnioskodawców można podzielić na kilka paneli tematycznych, tj. sport, wypoczynek, rekreacja, modernizacja/budowa dróg, chodników, parkingów, plac zabaw, ogrodzenie szkoły, kultura, integracja mieszkańców, środowisko.

Podczas edycji do budżetu obywatelskiego w 2020 roku złożono więcej projektów w porównaniu do lat poprzednich, tj. 71 projektów. Do głosowania w 2020 roku mieszkańcy wybrali 36 projektów, w tym zatwierdzonych przez Prezydenta Miasta Nowego Sącza zostało 31 (tabela 1). W głosowaniu wzięło udział 3 506 osób (tj. 4,2% mieszkańców), z czego ważnych oddanych głosów było 3 151 (tabela 3). Projekty, których celem była nowa aranżacja przestrzeni publicznej, miały charakter dzielnicowy. Ich zgłoszenie i chęć realizacji wynikały z potrzeb mieszkańców danej części miasta. W procedurze budżetowania obywatelskiego zdecydowanie projekty twarde stanowiły ważną część inicjatyw zgłaszanych przez mieszkańców. Spośród zgłoszonych do realizacji projektów 27 było z zakresu infrastruktury twardej (87%), przy czym najwięcej zakwalifikowało się do infrastruktury technicznej, ok. 63% (tabela 2). Zgłoszone do realizacji w tej kategorii projekty dotyczyły głównie przebudowy i modernizacji głównych ciągów komunikacyjnych pieszych oraz rowerowych miasta, jak również budowy miejsc parkingowych. Rosnąca liczba zgłoszonych projektów przez mieszkańców świadczy przede wszystkim o poziomie aktywności społeczności i zaangażowaniu w sprawy lokalne. Należy podkreślić, że zadania o charakterze inwestycyjnym wybrane do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego miasta Nowy Sącz na 2020 roku zostały w pełni zrealizowane. Ze względu na sytuację epidemiczną związaną z COVID-19 oraz obostrzeniami uniemożliwiającymi organizację imprez, wydarzenia o charakterze miękkim, w tym kulturalno-rekreacyjne oraz artystyczne i działania, w których mogli uczestniczyć seniorzy, nie zostały jednak zorganizowane, m.in. letnia impreza integracyjna – piknik rodzinny, wyjście na spektakl teatralny i seans filmowy, wyjazd do muzeum Podziemia w Krakowie czy zwiedzanie kopalni w Bochni.

W kolejnej, szóstej, edycji budżetu obywatelskiego w 2021 roku złożono 137 projektów. W zakresie zadań wybranych do głosowania i zrealizowanych było 29 projektów, a wśród nich dominowały projekty twarde. W głosowaniu wzięło udział 9,5% mieszkańców miasta (7 888 osób) (tabela 1 i 2).

W 2022 roku w ramach budżetu partycypacyjnego w Nowym Sączu poddano pod głosowanie 109 projektów na 213 złożonych, z których mieszkańcy wybrali do realizacji 31 (tabela 1). 24 z nich stanowiły projekty z obszaru infrastruktura twarda. W analizowanym budżecie partycypacyjnym przeważały zadania dotyczące infrastruktury społecznej, tj. budowa i doposażenie placów zabaw, siłownia, park doświadczeń i rekreacji, park kieszonkowy itp. Na projekty zgłoszone w ramach budżetu obywatelskiego oddało głos 11 066 mieszkańców miasta. W porównaniu do 2018 roku liczba głosujących wzrosła o 50% (tabela 3). Rosnąca frekwencja w głosowaniu świadczy o zwiększającym się zainteresowaniu mieszkańców Nowego Sącza zagospodarowaniem przestrzeni i chęci współdecydowania w wydatkowaniu środków publicznych.

Projekty do budżetu obywatelskiego Nowego Sącza mogą zgłaszać wyłącznie pełnoletni mieszkańcy miasta. Ten sam wnioskodawca może złożyć więcej niż jeden projekt. Propozycje projektów przyjmowane są w dwojaki sposób, tj. na formularzach papierowych bądź też elektronicznie. Na zgłoszone projekty może oddać głos każdy mieszkaniec Nowego Sącza.

Proces głosowania odbywa się przez system elektroniczny lub w punktach konsultacyjnych rozmieszczonych na terenie miasta. W celu umożliwienia przygotowania projektów do budżetu obywatelskiego mieszkańcy Nowego Sącza mogli skorzystać z pomocy zorganizowanej przez Urząd Miasta (m.in. Biura Aktywności Obywatelskiej i wyznaczonych do tego pracowników UM) (<https://www.nowysacz.pl/budzet-obywatelski>, dostęp: 28.06.2022).

Władze miasta koordynują działania promocyjne, edukacyjne i informacyjne dotyczące budżetu obywatelskiego. Obejmują one w szczególności:

- wyjaśnianie mieszkańcom miasta idei oraz zasad budżetu obywatelskiego (np. organizacja konferencji „Budżet obywatelski – czyli jak skutecznie dynamizować partycypację społeczną”, która miała na celu stworzenie przestrzeni do dyskusji nad skutecznością budżetów obywatelskich w Polsce);
- zachęcanie do składania projektów i wzięcia udziału w głosowaniu;
- upowszechnianie informacji o propozycjach mieszkańców, wynikach głosowania, projektach zgłoszonych w ramach budżetu obywatelskiego oraz efektach realizacji tych zadań.

Zarówno etap przyjmowania propozycji projektów, jak i głosowanie poprzedzone jest kampanią informacyjno-promocyjną. Najczęściej wykorzystywane kanały i narzędzia komunikacji społecznej to (<https://www.nowysacz.pl/budzet-obywatelski>, dostęp: 28.06.2022):

- plakaty, ulotki, m.in. komunikacja miejska, jednostki miejskie;
- reklama w mediach, m.in. internetowych, społecznościowych (np. portal TwojSacz.pl);
- reklama czy informacje dotyczące budżetu obywatelskiego w prasie (np. [Sądeczanie](http://Sądeczanie.pl));
- zachęcanie mieszkańców do głosowania poprzez wiadomości SMS.

W celu rozpowszechniania budżetu obywatelskiego zamieszczane są też tabliczki informujące o realizacji inwestycji ze środków budżetu obywatelskiego.

Środki przeznaczone na projekty w Nowym Sączu w ramach budżetu obywatelskiego dzielone były proporcjonalnie pomiędzy poszczególne osiedla według powierzchni, jakie zajmują oraz pomiędzy poszczególne osiedla według liczby mieszkańców zameldowanych na pobyt stały lub czasowy (po 50% środków).

W kolejnych latach w regulaminie budżetu obywatelskiego określano środki przeznaczone na realizację zadań publicznych w ramach budżetu obywatelskiego w wysokości do 2 mln zł. Ostateczna wysokość środków finansowych przeznaczonych na ten cel mogła ulec zmianie decyzją Rady Miasta Nowego Sącza, przyjętej w uchwale budżetowej miasta.

Tabela 4

Wydatki na realizację zadań w ramach budżetu obywatelskiego miasta Nowego Sącza w latach 2018-2022

Lata	Szacunkowy koszt zadania na etapie oceny wniosku	Poniesione wydatki
2018	1 968 877,00	1 942 043,69
2019	1 703 281,00	1 302 063,66
2020	2 000 487,50	1 794 374,98
2021	3 176 914,00	-----
2022	3 466 054,41	-----

----- brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://bo.nowysacz.pl/aktualnosci> (dostęp: 04.05.2022).

Zgłaszane w Nowym Sączu w ramach budżetu obywatelskiego projekty były kosztowne. W 2018 i 2019 roku wartość całkowita tych projektów oscylowała wokół ogólnej puli przeznaczonego budżetu. W 2020 roku szacunkowy koszt projektów nieznacznie przewyższył zaplanowany budżet. W 2021 roku szacunkowy koszt zadań był znacznie wyższy w porównaniu do lat poprzednich. Należy jednak zaznaczyć, że na zadania do rozdysponowania w ramach budżetu obywatelskiego w 2021 roku władze miasta Nowego Sącza przeznaczyły łącznie 3 180 000 zł i było to o 1 180 000 zł więcej w stosunku do lat ubiegłych (tabela 4).

Podsumowanie

Zaangażowanie obywateli w życie publiczne jest niezwykle istotne, gdyż to właśnie mieszkańcy najlepiej znają potrzeby miasta, które zamieszkują. Budżet obywatelski na przykładzie Nowego Sącza jest przedsięwzięciem niezwykle potrzebnym. Tylko w przeciągu 5 lat zostało zrealizowanych aż 108 projektów zaproponowanych przez mieszkańców. Rosnąca liczba zgłaszanych pomysłów obywateli i rosnąca liczba osób głosujących na nie jest sygnałem zaangażowania społeczności w życie miasta. Widać rosnącą świadomość społeczną i potrzebę organizowania się, współdziałania oraz zaufania do współmieszkańców. Wśród projektów wybranych przez mieszkańców można wymienić: remonty chodników dla pieszych, budowę parkingu, remont ścieżki rowerowej, budowę samoobsługowej stacji naprawy rowerów, stworzenie siłowni pod chmurką, modernizację boiska szkolnego, budowę bądź doposażenie placu zabaw, modernizację parków miejskich, aranżację terenów rekreacyjnych wzbogacanych zielenią itp. Projekty te są odzwierciedleniem potrzeb społeczności Nowego Sącza, która chce, aby jej otoczenie było miejscem przyjaznym do życia. Aktywna postawa mieszkańców Nowego Sącza może przyczynić się także do zwiększenia efektywności działań realizowanych przez władze.

Budżet partycypacyjny z pewnością jest instrumentem kształtującym społeczeństwa obywatelskie. Korzysta z tej formy coraz więcej jednostek samorządów terytorialnych i samych mieszkańców. Procedura ta bez wątpienia spełnia swoje funkcje. Większy zasięg tej inicjatywy zdecydowanie pomógłby w szybszym rozwoju miast i sprawieniu, że będą one spełniały oczekiwania ich mieszkańców.

Bibliografia

- Allegretti, G. *Najczęściej zadawane pytania dotyczące budżetu partycypacyjnego*. Fundacja im. Stefana Batorego. Pobrane z: <https://partycypacjaobywatelska.pl/wp-content/uploads/2013/08/Najcz%C4%99%C5%9Bciej-zadawane-ptania-dotycz%C4%85ce-Bud%C5%BCetu-Partycypacyjnego.pdf>.
- Czamecki, K. (2014). Udział mieszkańców w ustalaniu wydatków budżetu gminy w ramach tzw. budżetu partycypacyjnego (na przykładzie Torunia w latach 2013-2014). *Prawo Budżetowe Państwa i Samorządu*, 1(2), 125-145.
- Dworakowska, M. (2014). Rola i znaczenie budżetu partycypacyjnego w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. W: J. Osiński, J.Z. Popławska (red.), *Oblicza społeczeństwa obywatelskiego – państwo, gospodarka, świat*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Kamrowska-Zaluska, D. (2016). Participatory budgeting in Poland – missing link in urban regeneration process. *Procedia Engineering*, 161, 1996-2000.
- Kocot, G. (2014). Budżet partycypacyjny w Polsce. W: J. Osiński, J. Popławska (red.), *Oblicza społeczeństwa obywatelskiego – państwo, gospodarka, świat*. Warszawa: Szkoła Główna Handlowa.
- Leśniewska-Napierała, K. (2017). Budżet partycypacyjny jako narzędzie finansowania inwestycji w Łodzi. *Studia miejskie*, 25, 107-119.

- Łukomska-Szarek, J. (2014). Budżetowanie partycypacyjne jako instrument współzarządzania sferą publiczną. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 40, 137-144.
- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji RP. Pobrane z: www.mac.gov.pl/budzet-partycypacyjny-1/.
- Piotrowski, M., Dzieżyc, H., Adamczyk-Mucha, K., Walter, E., Ziemiańska, M. (2014). Analiza wyników głosowania nad budżetem obywatelskim Wrocławia w 2013 roku. *Architektura Krajobrazu*, 3, 68-77.
- Poniatowicz, M. (2014). Kontrowersje wokół idei budżetu partycypacyjnego jako instrumentu finansów lokalnych. *Studia Ekonomiczne*, 198(1), 177-188.
- Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2018 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2019. Pobrane z: <https://bip.malopolska.pl/nowysacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>.
- Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2019 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2020. Pobrane z: <https://bip.malopolska.pl/nowysacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>.
- Raport o stanie miasta Nowego Sącza za 2020 rok, Prezydent Miasta Nowego Sącza, Nowy Sącz 2021. <https://bip.malopolska.pl/nowysacz,m,289761,raport-o-stanie-miasta-nowego-sacza.html>.
- Serzysko, E. (red.). (2014). *Standardy procesów budżetu partycypacyjnego w Polsce*. Warszawa: Fundacja Pracownia Badań i Innowacji Społecznych „Stocznia”.
- Sobol, A., Krakowiak-Drzewiecka, M. (2017). Partycypacja obywateli w polityce rozwoju śląskich miast. *Studia Miejskie*, 25, 121-131.
- Sułkowski J. (2016). Budżet partycypacyjny – źródło inspiracji i przemian dla demokracji uczestniczącej (na przykładzie budżetu Porto Alegre). W: R.P. Krawczyk, A. Borowicz, (red.), *Aktualne problemy samorządu terytorialnego po 25 latach jego istnienia*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Uchwała nr XIII/133/2019 rok Rady Miasta Nowego Sącza z dnia 21 maja 2019 r. w sprawie określenia zasad i trybu przeprowadzania procedury budżetu obywatelskiego miasta Nowego Sącza oraz wymogów formalnych jakie powinien spełniać projekt budżetu obywatelskiego. Pobrane z: https://www.nowysacz.pl/content/resources/urząd/rada_miasta/uchwały/08/2019_rok/XIII%20SRMNS/u_xiii_133_19_viii.pdf.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2022 r., poz. 559).

<https://bo.nowysacz.pl/aktualnosci>.

<https://www.nowysacz.pl/budzet-obywatelski>.